

České resumé

Na počátku mé práce nazvané *Towards the Poetics of Ceremony* stála otázka: Jak přistupovat k současné indiánské literatuře v evropském kulturním kontextu? V širokém slova smyslu jde o problematiku interpretace exotické etnické literatury vůbec. Specifikum indiánské literatury spočívá v tom, že čeští a další středoevropští čtenáři se indiány a indiánskou tematikou měli možnost setkávat (třebaže zprostředkovaně) už od dětství, ať už ve formě dobrodružných „mayovek“ nebo jejich úspěšných filmových verzí.

A právě v tom je problém: naše představy jsou zkreslené, jde o kulturní stereotypy. V Předmluvě své práce je označuji jako „stereotyping practice“. Jedním z cílů mé rigorózní práce je ukázat, že k plodné interpretaci díla jako je *Ceremony* (Obřad) od Leslie Marmon Silkové je třeba se od stereotypů a zažitých představ oprostit, vnímat indiánské autory v kontextu celé americké literatury a nehledat pro ně žádné zvláštní kategorie či postupy, jež by odhalovaly „indiánskost“ předkládaného textu. Americké versus indiánské problematice se věnuji v Úvodu práce.

Řešení, které posléze v práci nabízím, je založeno na jednoduché myšlence: čím více úhlů pohledu, tím menší nebezpečí vytváření stereotypů a menší riziko nad-interpretace. Východiskem pro mou studii románu *Obřad* je obecné jakobsonovské komunikační schéma, na které navazují teorii pražského strukturalismu, a přes tento teoretický základ se posléze dostávám k otázkám spojeným výlučně s dílem Silkové – k performativním prvkům textu, využití čtenářsky orientované kritiky stejně jako kulturních studií a dekonstrukce. Stavíc na předpokladu, že *dílo* je tím direktivním prvkem, které si má určit příslušné *prostředky*, pomůcky, ke své interpretaci, odpovídám na mnohozvučnost textu *Obřadu* polyfonií teorií a kritických postupů. Sjednocujícím prvkem, který spojuje jednotlivé kapitoly práce, je koncept „poetiky“ díla, tedy něčeho, co by se jako sémantické gesto textu projevovalo na všech jeho rovinách a dávalo základ výslednému smyslu. V případě Silkové je takovým opakovaným znakem proměna, mísení a splývání dvou základních diskurzů: amerického a tradičního indiánského.

První kapitola zkoumá toto téma na rovině jazyka a vyprávěcí formy a seznamuje čtenáře se základními znaky indiánského chápání jazyka, slov a příběhů. Oproti evropské tradici, která od dob knihtisku začala odlišovat literaturu jako psaný jazyk od mluveného slova, indiáni se této opozici brání dodnes. I v jejich současných dílech se proto často vyskytují performativní prvky, převzaté z tradiční role indiánského vypravěče příběhů (*storyteller*). Dále tato kapitola podrobně rozebírá znaky obou diskurzů a jejich vzájemnou interakci a dialog, na jejichž základě je pak možné správně interpretovat jednotlivé epizody příběhu. Tabulka zachycující přehledně vývoj dějů na obou rovinách jasně potvrzuje, že indiánské mýty mají přímou souvislost s Tayovými osudy v románu a popírá tím názor některých kritiků (např. Paula Gunn Allen), že mytická linie je v textu přebytečná a nemá význam.

Ve druhé části rigorózní práce se zabývám rovinou narativních symbolů, motivů a postav, přičemž na úvod je opět připojena krátká kapitola osvětlující indiánskou mytologii, která figuruje v textu. Hlavní pozornost je věnována rozboru ženských symbolických postav, které hrají v *O/obřadu* podstatnou roli. Zbývající oddíly ve druhé kapitole se zaměřují na vybrané motivy a symboly, přičemž rozlišení těchto dvou pojmů je v kontextu *Obřadu* zásadní: zatímco motivy jsou pouze jakési stavební součásti celkové narativní výstavby textu, symboly přesahují do mytického rámce příběhu. Opět platí, že jen vzájemnými proměnami obou se tato rovina významově dotváří.

Se třetí kapitolou mé práce se přibližuji nejvyšší rovině – rovině významu a smyslu. Uvádí ji stručná exkurze do problematiky indiánských obřadů v dnešní době. Na rozdíl od populárních obřadů, na které se přijíždějí dívat stovky diváků z celého světa, pro Silkovou je smysl *O/obřadu* někde jinde: ve shodě s poetikou díla jde opět o přizpůsobování starých tradic novým podmínkám. O dialog starého s novým, přeměnu staré formy pro zachování cenného obsahu. Tayův symbolický

rituál má přitom léčebný účinek. Je to lék na jeho zmatenou mysl, duši, ztracenou identitu. Ztráta identity má v díle několik rovin: je třeba na něj pohlížet jako na problém osobní, plynoucí z jeho postavení míšence – sirotka uprostřed indiánské komunity, jako na problém generační, způsobený velkou změnou postavení indiánů během druhé světové války, a v neposlední řadě je tu také aspekt etnický, tedy otázka příslušnosti k určité sociální skupině.

Závěr díla a jeho interpretace je tématem poslední kapitoly práce. Řešení, které Silková ve svém *O/obřadu* nabízí, je zároveň vyvrcholením konceptu, který nazývám poetikou díla. Spočívá v odstranění opozice indiánský X americký a nabízí na ni nový pohled, takový, co vidí obě kultury jako dvě součásti jediného celku, jako vzájemně propojené a ovlivňované entity, které nemohou jedna bez druhé existovat.

Toto poselství se v Závěru diplomové práce snažím rozšířit na celou oblast amerických studií, ve kterých, podobně jako v románu Silkové, jde od počátku o nalezení určitého obecnějšího „vzoru“, *pattern*, do něž by zapadaly dějiny i současný vývoj na americkém kontinentě. Mezi badatele, kteří se takový vzor pokoušeli nalézt, patřili např. Frederick Jackson Turner či Henry Nash Smith. Ačkoli každý se zaměřoval na problematiku americké historie z trochu jiného úhlu, jedno jim bylo společné a zůstává inspirací dodnes: objevili důležitost kontextu. To, co Silková řekla svým románem, je možné převést do širších souvislostí vývoje americké společnosti: dnes, stejně jako před pěti stoletími, jde o dvoustranný proces, o obřad, k jehož úspěšnému konci může vést jedině přizpůsobivost, pružná schopnost změny nebo adaptace a vzájemná tolerance.